

Taloudellinen mielenrauha 2018

Sisälllys

03 Alkusanat: Leena Vainiomäki

05 Taloudellinen mielenrauha nyt

LUKU 1

- 08 Tieto lisää taloudellista mielenrauhaa
- 10 Ruuhkavuodet mielenrauhan järkyttäjänä
- 12 ”Mä joka päivä töitä teen” - palkkatulot taloudellisen mielenrauhan perusta

14 Tulevaisuudennäkymät talouteen

LUKU 2

- 16 Suomalaisilla vahva tulevaisuudenusko
- 18 Oma koti kullaa - luottamus asuntomarkkinoihin on vankkaa
- 22 Eläkkeelle vasta 70-vuotiaana? Kiitos ei!
- 24 Ehtyvätkö rahat sukanvarresta eläkkeellä?
- 26 Leppoiset eläkepäivät osakkeiden ja arvopapereiden turvin

29 Sijoittaminen

LUKU 3

- 30 Epävarmuus kaihertaa amatöörisijoittajia
- 32 Ruotsi sijoittamisen mallioppilaana
- 33 Taloudellinen pushuri on sijoittamisen tärkein motivaattori

34 Vaurastuminen

LUKU 4

- 36 Vaurastumisen käsite murroksessa
- 38 Uskovatko suomalaiset omiin mahdollisuuksiinsa vaurastua?
- 40 Onko vaurastuminen kaikille mahdollista?

43 Lopuksi

Johdanto

Tämän raportin tavoitteena on luoda kuvaa suomalaisten kokemasta taloudellisesta mielenrauhasta. Osana tätä hanketta Danske Bank kysyi yli 3000* suomalaiselta, millä tasolla heidän taloudellinen mielenrauhansa on: millaisena oma taloudellinen tilanne ja sen tulevaisuus suomalaisille itselleen näyttäytyy. Sama kyselytutkimus toteutettiin myös Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, mikä mahdollistaa mielenkiintoisen vertailun Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä.

Taloudellinen mielenrauha ja vauraus tarkoittavat eri ihmisille eri asioita. Nyt teetetyt selvitykset myötä on kuitenkin voitu löytää yhdistäviä tekijöitä niiden ihmisten välillä, jotka kokevat nykyisen ja/tai tulevan taloudellisen tilanteensa keskimääräistä optimistisemmin. Kyselyssä on lisäksi pureuduttu tarkemmin siihen, mitä vauraus kullekin henkilökohtaisesti tarkoittaa ja siihen, millaisena omat vaurastumisen mahdollisuudet nähdään.

Kyselytutkimuksen tulokset osoittavat, että suhtautuminen omaan taloudelliseen tilanteeseen ja omiin mahdollisuuksiin vaurastua on tulo- ja vaurastumismahdollisuuksista. Korkeammin koulutetut suhtautuvat optimistisemmin taloudelliseen tilanteeseensa ja uskovat mahdollisuuksiinsa vaurastua useammin kuin matalammin koulutetut. Ruuhkavuosia elävä ikäryhmä erottuu selvästi joukosta omaan taloudelliseen tilanteeseensa pessimistisimmin suhtautuvana ryhmänä, nuoret ja nuoret aikuiset puolestaan optimistisimpina ryhminä. Usko omaan vaurastumiseen heikkenee voimakkaasti iän karttuessa. Mitkä ovat esteitä suomalaisten taloudellisen mielenrauhan ja vaurastumisen tiellä? Onko kyse ihmisten taloudellisen tilanteen faktoista vai pikemminkin fiiliksistä? Mitä ihmiset voisivat muuttaa omassa raha-asioiden hoidossaan saavuttaakseen taloudellisen mielenrauhan? Näihin kysymyksiin tullaan palaamaan tässä raportissa.

*Suomessa toteutettuun kyselyyn vastasi yhteensä 3035 yli 18-vuotiasta suomalaista. Kyselytutkimuksen otos kerättiin sähköisellä kyselyllä maaliskuussa 2018.

Taloudellinen mielenrauha kuuluu kaikille

Oletko koskaan pysähtynyt miettimään, mitä vauraus oikeastaan on? Vanha viisaus kuuluu, että raha ei tuo onnea, mutta mielenrauhaa ja taloudellista itsenäisyyttä se kyllä tarjoaa.

Taloudellinen mielenrauha puolestaan on perusta monille tärkeille päätöksillemme, huolillemme ja unelmillemme.

Kyse ei ole vain luvuista ja kovista faktoista, vaan myös siitä, millaiseksi taloudellisen tilanteemme tunnemme ja miten se vaikuttaa meihin. Onko minulla mahdollisuus tehdä niitä asioita, joita haluan ja elää sellaista elämää kuin toivon? Olenko huolissani tulevaisuudesta vai uskonko, että asiat kyllä tulevat sujumaan?

Danske Bankin tekemän selvityksen mukaan suomalaiset ovat oman taloutensa suhteen pessimistisempiä kuin ruotsalaiset, tanskalaiset ja norjalaiset.

Näyttää siltä, että huolestuneisuus on hyvin jakautunutta: osa on likimain koko ajan huolissaan, kun taas toiset eivät ole juuri koskaan. Samoin hyvin jakautunutta on suomalaisten usko omaan kykyynsä vaurastua. Lähes puolet suomalaisista ei usko, että heillä on mahdollisuus vaurastua.

Samaan aikaan elämme aina vain pidempään aktiivista elämää, ja varallisuutta tarvitaan erilaisissa elämäntilanteissa. Eikä ”elämäntilanne” ole nyt vain kiertoilmaus eläkevuosille, vaan pitkä elämä voi tarkoittaa monia eri asioita: toisten ja kolmansien tutkintojen opiskelua, työttömyyttä, perhevapaita, oman yrityksen perustamista, vuotta purjehdintien maailman ympäri perheen kanssa, keskittymistä sairaan läheisen hoitamiseen, vapaaehtoistöitä Tansaniassa tai työviikon lyhentämistä, jotta ehtii nauttia ajasta lastenlasten kanssa...

Mihin tahansa näistä seikkailuista ja tilanteista on mukavampi siirtyä, kun taloudellinen tilanne ei ole päällimmäinen huoli. Uskon, että vaurastumisen aloittaminen on nyt tärkeämpää kuin koskaan ennen, jotta me suomalaiset voisimme elää sellaista elämää kuin haluamme.

V. Vainiomäki

Leena Vainiomäki
Maajohtaja
Danske Bank Suomi

Taloudellinen mielenrauha nyt

Mitä taloudellinen mielenrauha itse asiassa tarkoittaa? Tarkoittaako se sitä, ettei tarvitse ruokakaupassa miettiä valintojaan hintojen perusteella? Tai sitä, että voi luottaa pärjäävänsä myös siinä tilanteessa, jos omalle kohdalle sattuisi vakava sairastuminen ja työkyvyttömyys? Entä riippuuko taloudellinen mielenrauha välttämättä tulojen ja varallisuuden määrästä, vai onko kyseessä pikemminkin ihmisten kokema tunne omien raha-asioiden hallinnasta tai sen puutteesta?

Taloudellinen mielenrauha- indeksi 2018

10

Hyvä luottamus omaan talouteen

9

8

7

6,1

6

Suomalaisten taloudellisen mielenrauhan keskiarvo

5

4

3

2

1

Alhainen luottamus omaan talouteen

Suomalaisilla on pohjoismaittain vertailtuna heikko taloudellinen mielenrauha

Toteutetun selvityksen pohjalta on luotu suomalaisten taloudellista mielenrauhaa kuvaava indeksi. Asteikolla 1-10 suomalaisten taloudellinen mielenrauha saa arvosanan 6,1. Muissa Pohjoismaissa taloudellinen mielenrauha näyttäisi olevan hieman korkeammalla tasolla kuin Suomessa.

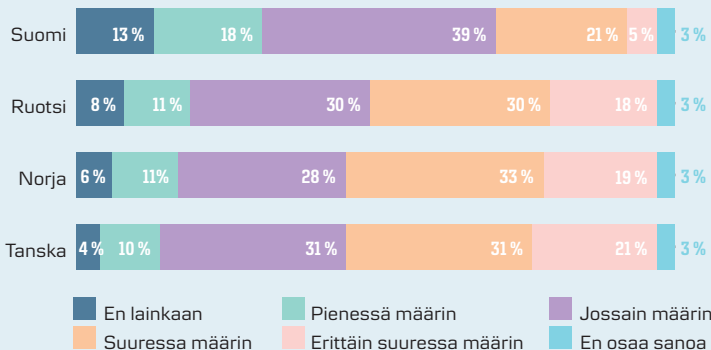
Suomi eroaa muista Pohjoismaista sen osalta, kuinka luottavia ihmiset ovat omaan taloudelliseen tilanteeseensa. Suomalaiset ovat oman taloutensa suhteen selvästi pessimistisempiä kuin ruotsalaiset, tanskalaiset ja norjalaiset.

Vaikka suomalaiset suhtautuvatkin jokseenkin pessimistisesti omaan taloudelliseen tilanteeseensa, mielenkiintoinen havainto on, ettei luottamuksessa omaan talouteen ole alueellisia eroja Suomen sisällä. Ihmisten huolestuneisuus omista tuloistaan, pitkän ja lyhyen aikavälin veloistaan, omaisuudestaan ja rahojen käyttökohteista on Suomen eri alueilla lähes tismalleen samalla tasolla.

Suomalaisista vajaa kolmannes on vähintään joka viikko huolissaan siitä, saavatko he rahansa riittämään kaikkeen tarvittavaan, kun muissa Pohjoismaissa vastaava luku on 17 %. Toisaalta yhtä moni suomalainen on toisessa ääripäässä: joka kolmas on harvemmin kuin puolivuositain tai tuskin koskaan huolissaan siitä, tuleeko rahat riittämään kaikkeen tarvittavaan. Näyttäisi siltä, että huolestuneisuus on hyvin jakautunut: osa on likimain koko ajan huolissaan taloudestaan, kun taas toiset eivät ole juuri koskaan.

Mistä suomalaisten epäluottamus omaan talouteen sitten johtuu? Meneekö kotitalouksilla niin huonosti Suomessa, että syytä huoleen on? Ehkä vastaus suomalaisten muista Pohjoismaista poikkeavaan ajatteluun löytyy tarkastelemalla suomalaisten taloudenhoitoa ja huolenaiheita syvällisemmin. Ehkä samalla saamme vastauksen myös siihen, keitä ovat ne henkilöt, joilla on taloudellinen mielenrauha, ja keitä huoli omasta taloudesta taas painaa jatkuvasti.

Missä määrin suhtaudut nykyiseen taloudelliseen tilanteeseesi luottavaisesti?

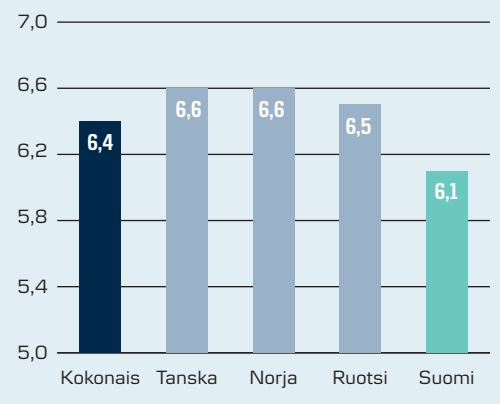

Naisista
38 %
ei juuri luota
taloudelliseen tilanteeseensa
(miehet 26 %)

Suomalaisista
29 %
on vähintään viikoittain
huolissaan siitä, saavatko
he rahansa riittämään
kaikkeen tarvittavaan

Taloudellinen mielenrauha -indeksi Pohjoismaissa

Tieto lisää taloudellista mielenrauhaa

Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa toteutetut kyselyt paljastivat, että ihmiset eivät ole kovin hyvin perillä omista raha-asioistaan niin Suomessa kuin muissakaan Pohjoismaissa. Monikaan ei ole laskenut kuukausittaisia menojaan, eikä siksi tunne omia käyttövarojaan. Kun suomalaisilta kysyttiin suurpiirteisellä tasolla, paljonko heille jää henkilökohtaisia käyttövaroja kuukaudessa sen jälkeen, kun kaikki juoksevat kulut, kuten vuokra, lainan maksut, vakuutukset, sähkö ja lämmitys ym. on maksettu, 23 % vastaajista ilmoitti, ettei tiennyt omien käyttövarojensa suuruusluokkaa edes suhteellisen karkealla tasolla. Vertailumaissa lukema on likipitään sama.

Epätietoisuus omista raha-asioista korostuu etenkin nuorten aikuisten ikäryhmässä, jossa epätietoisien osuus on suurin. Tietoisuutta omista käyttövaroista ei voida pitää kuitenkaan korkeana myöskään tätä vanhemmissa ikäryhmissä, joissa likimain viidennes ei osaa kertoa kuukausittaisten käyttövarojensa määrää. Koulutustasolla havaittiin myös olevan yhteys omiin raha-asioihin perehtyneisyyteen. Epätietoisimpia käyttövaroistaan ovat peruskoulun suorittaneet, joista liki kolmannes ei tuntenut käyttövarojensa määrää. Sen sijaan toisen asteen ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla omien käyttövarojen tuntemus oli keskenään täysin samalla tasolla: heistä noin viidennes ei osannut sanoa käyttövarojensa määrää.

Tietämättömyys omasta taloudesta ja raha-asioista näkyy myös muilla elämän saroilla. Kaikista vastaajista 13 % ei ole koskaan tarkastellut kokonaispankkiasiointiaan, kuten asuntolainojaan, luottojaan ja säästöjään.

Tulosten lähempi tarkastelu osoitti, että omien pankkiasioiden kokonaisvaltainen tarkastelu on vahvasti yhteydessä siihen, kuinka luottavaisia ihmiset ovat omaan talouteensa.

Kokonaispankkiasiointiaan kuukausittain tarkastelevista vastaajista 30 % suhtautuu nykyiseen taloudelliseen tilan-

teeseensa suuressa tai erittäin suuressa määrin luottavaisesti.

Sen sijaan henkilöistä, jotka eivät ole koskaan tarkastelleet kokonaispankkiasiointiaan, vain 15 % suhtautuu nykyiseen taloudelliseen tilanteeseensa luottavaisesti. Vaikuttaisi siis siltä, että tässä tapauksessa tieto ei lisää tuskaa, vaan asia on täysin päinvastoin: mitä paremmin ihmiset ovat "kartalla" pankkiasioistaan, sitä luottavaisempi on mieli omaa taloutta kohtaan.

Päivittäisiin pankkiasioihin liittyvän epätietoisuuden lisäksi on merkillepantavaa, että niinkin moni kuin neljännes suomalaisista ei

26 %

18–34-vuotiaista ei tiedä kuukausittaisten käyttövarojensa määrää

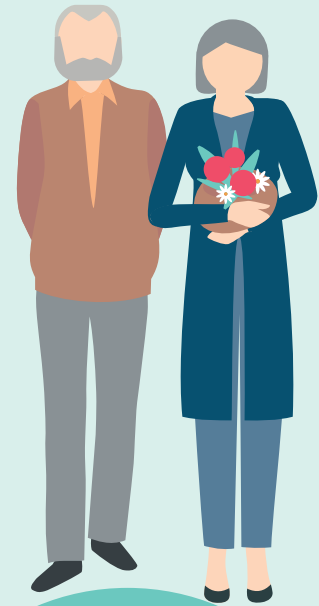
ole koskaan tarkastellut eläkkeensä riittävyttä. Epätietoisuus itselle kertyvän eläkkeen määrästä jättää mielen perukoille häilyvän huolen eläkepäivien taloudellisesta tilanteesta. Tämä vahvistaa edelleen käsitystä siitä, että epätietoisuus omista raha-asioista on omiaan lisäämään huolta henkilökohtaisesta taloudellisesta tilanteesta.

Omien pankkiasioiden seuraamisen ohella toki myös säännölliset tulot ja puskurikassa ovat tärkeitä tekijöitä suomalaisten kokemassa taloudellisessa mielenrauhassa. Tulot mahdollistavat puskurikassan kerryttämisen, jota suomalaiset pitävät erittäin tärkeänä ja tarpeellisena. Valtaosa suomalaisista

käyttäisikin rahat puskurikassan kerryttämiseen, mikäli heillä olisi kuukausittain käytettävissään 100 euroa ylimääräistä rahaa.

22 %

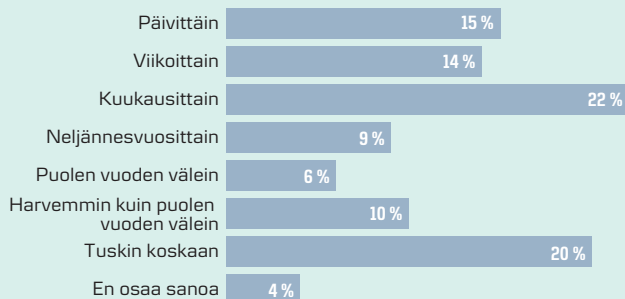
35–54-vuotiaista ei tiedä kuukausittaisten käyttövarojensa määrää

20 %

yli 55-vuotiaista ei tiedä kuukausittaisten käyttövarojensa määrää

Kuinka usein olet huolissasi siitä, saatko rahasi riittämään kaikkeen tarvittavaan?

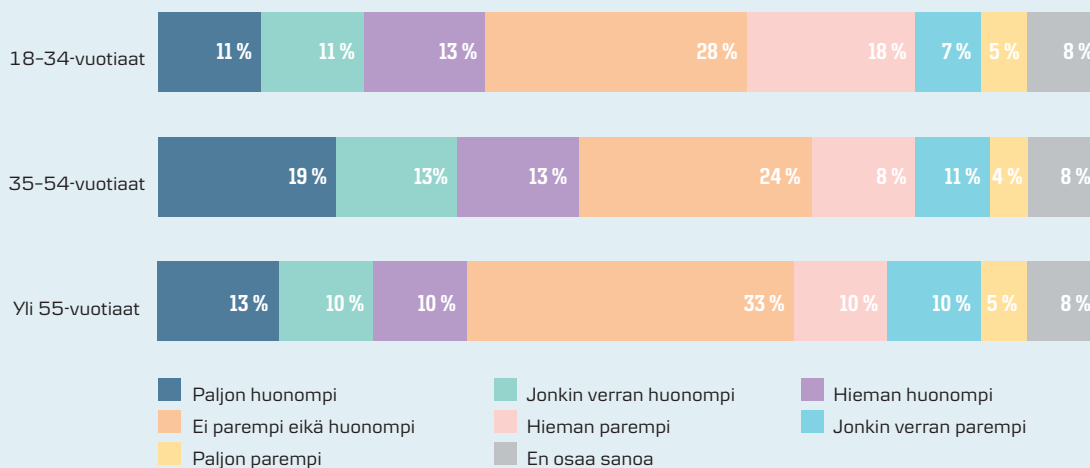
Ruuhkavuodet mielenrauhan järkyttäjänä

Suomalaisten näkemyksiä tarkasteltaessa ns. ruuhkavuosia elävä 35-54-vuotiaiden ikäryhmä erottui nuoremmista ja vanhemmista ikäryhmistä, sillä 35-54-vuotiaat ovat vähiten luottavaisia nykyiseen taloudelliseen tilanteeseensa. Lisäksi heistä likimain puolet kokee, että luottamus omaan talouteen on huonompi kuin muilla saman ikäisillä. Vertailunäkökulma on tässä erityisen kiinnostava. Ihmisten arvioon omasta tyytyväisyydestään vaikuttavat vahvasti itselle asetetut tavoitteet ja vertailu muihin. 35-54-vuotiaiden ikäryhmässä ollaan kenties taipuvaisempia vertailemaan omaa

urakehitystä, palkkatasoa, asumisratkaisua tai jopa lasten kasvattamisessa onnistumista omien samanikäisten tuttavien ja työkavereiden tilanteeseen. Tässä ikäryhmässä nuoruuden optimismi on jo ehtinyt hälvetä ja tilalle on astunut realismi sen suhteen, kuinka hyvin kukin on onnistunut saavuttamaan itselle asettamia tavoitteita elämässä.

Ehkä ruuhkavuosia elävä ikäryhmä vaatii itseltään liikaa suhteessa vaatimusten täyttämiseen käytävissä olevaan aikaan?

Kuinka kuvailisit luottamustasi omaan talouteesi suhteessa muihin samanikäisiin?

Asuinpaikalla ei juurikaan vaikutusta taloudelliseen luottamukseen

Missä määrin suhtaudut nykyiseen taloudelliseen tilanteeseesi luottavaisesti?

32 %

Ei lainkaan tai pienessä määrin luottavaisesti suhtautuvat Länsi-Suomi

33 %

Ei lainkaan tai pienessä määrin luottavaisesti suhtautuvat Pohjois- ja Itä-Suomi

30 %

Ei lainkaan tai pienessä määrin luottavaisesti suhtautuvat Helsinki-Uusimaa

34 %

Ei lainkaan tai pienessä määrin luottavaisesti suhtautuvat Etelä-Suomi

”Mä joka päivä töitä teen” – palkkatulot taloudellisen mielenrauhan perusta

Eri huolenaiheista tulot nousevat Suomessa selvästi kärkeen. Useampi kuin joka neljäs on huolissaan tuloistaan suuressa tai erittäin suuressa määrin. Naiset ovat miehiä huolestuneempia tuloistaan ja naisten luottamus taloudelliseen tilanteeseensa on yleisesti ottaen heikompaa kuin miehillä. Onko naisilla syytä olla miehiä enemmän huolissaan tuloistaan vai selittyykö huoli jollain muulla tekijällä?

Kun tarkastellaan naisten ja miesten taloustilannetta, huomataan eroja: naisilla jää miehiin verrattuna vähemmän käyttövaroja kuukaudessa, samoin naisilla on miehiä harvemmin omistuksessaan sijoituksia, kuten asuntoja, säästöjä, osakkeita, arvopapereita tai kiinteistöjä. Tämä on loogista, sillä naisten ja miesten palkkaerot ovat Suomessa edelleen verrattain suuret. Vuonna 2016 miesten keskitulot olivat 33 403 euroa naisten jäädessä noin 75 %:iin miesten

tuloista (24 764 euroa). Tuoreen OECD:n raportin (Is the Last Mile the Longest? Economic Gains from Gender Equality in Nordic Countries) mukaan Suomi on ainoa Pohjoismaa, joka jää sukupuolten välisissä palkkaeroissa OECD:n keskiarvon huonommalle puolelle. Samaisessa raportissa todetaan, että Suomi on sukupuolten välisissä tuloeroissa samalla tasolla kuin Yhdysvallat. Näiden tietojen valossa voidaan todeta, että naisilla todella näyttäisi Suomessa olevan miehiä enemmän syytä huoleen omien tulojen ja taloustilanteen suhteen.

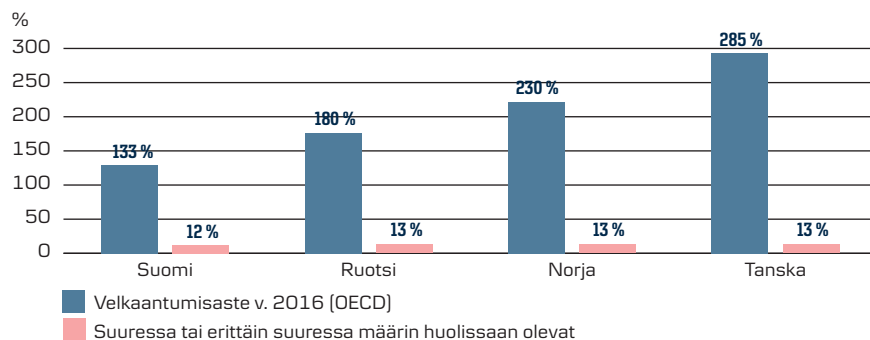
Tulojen jälkeen suomalaisia huolettavat eniten rahojen käyttökohteet, kuten esimerkiksi vuokra, ruoka, vaatteet, henkilökohtainen hyvinvointi ja lomat. Velat ja henkilökohtainen omaisuus sen sijaan huolettavat suomalaisia verrattain vähiten. Velkaantuneisuusaste* onkin Suomessa huomattavasti alhaisempi kuin muissa Pohjoismaissa. Suomessa

kotitalouksien velkaantuneisuusaste oli vuoden 2017 lopussa 128,2 %. Velkaantuneisuuden osalta Norja ja Tanska ovat olleet Euroopan maiden välisessä vertailussa kärkikolmikossa viime vuosina ja Ruotsissakin kotitalouksien velkaantuminen on herättänyt huolta. Tanska oli vuonna 2016 Euroopan velkaantunein maa 285 % velkaantuneisuustasollaan.

On hämmentävää, että kotitalouksien velkaantuneisuusaste ei näy millään lailla ihmisten huolestuneisuutena pitkän aikavälin veloistaan. Huolestuneisuus pitkän aikavälin veloista on kaikissa Pohjoismaissa samalla tasolla, vaikka velkaantuneisuusasteet ovat näissä maissa hyvin eri tasolla. Suomessa pitkän aikavälin veloista suuressa tai erittäin suuressa määrin huolissaan olevia on 12 %, kun muissa Pohjoismaissa näitä on 13 %. Pitäisikö suomalaisten olla siis pohjoismaisia kollegoitaan selvästi vähemmän huolissaan pitkän aikavälin veloista, vai pitäisikö muiden pohjoismaalaisten olla enemmän huolissaan? Kenties lievä huolestuneisuus suoja suomalaisia liialta velkaantumiselta, vaikka velkaantuneisuusaste onkin jatkuvassa kasvussa.

Kun tulot ovat suomalaisten suurin taloudellinen huolenaihe, luonnollisesti ne ovat myös kääntäen avainasemassa omaan talouteen kohdistuvassa luottamuksessa. Suomalaisten keskuudessa tulojen rooli on merkittävämpi kuin muissa Pohjoismaissa. Valtaosa (61 %) kokeekin, että suuremmat tulot lisäisivät heidän luottamusta omaan talouteensa, kun muissa Pohjoismaissa vastaava luku on 55 %. Toiseksi tärkeimpänä tekijänä ovat suuremmat

Kotitalouksien velkaantuneisuusaste ja huolestuneisuus pitkän aikavälin veloista

Lähde: OECD, Household debt

*Velkaantuneisuusaste on rahoitustilinpäätöksen mukaan lainojen suhde vuoden käytettävissä olevaan nettotuloon.

Lähde: Tilastokeskus, Veronalaiset tulot
https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tulot.html

säästöt, jota kolmannes suomalaisista pitää luottamusta lisäävänä tekijänä. Muissa Pohjoismaissa taas säästöjen ja sijoitusten merkitys koetaan hieman suuremmaksi kuin Suomessa.

Suomalaiset saivat kyselyssä kertoa myös omin sanoin, mikä lisäisi heidän luottamusta omaan talouteensa. Vastauksista yleisin oli "lottomitto". Oman taloudellisen tilanteen jättäminen lottovonnassa saatavan onnenkantamoi- sen varaan kuulostaa hupaisalta, mutta olemmehan lottokansaa. Veikkauksen* mukaan suomalaisista jopa 80 % on kertonut pelanneensa lottoa joskus ja 40 % pelaa lottoa viikoittain. Lottomiton ohella monet sentään mainitsivat taloudellista luottamusta lisäävinä tekijöinä vakituisen työpaikan, oman terveyden ja veloista eroon pääsemisen.

Mikä lopulta yhdistää ihmisiä, joilla on taloudellinen mielenrauha?

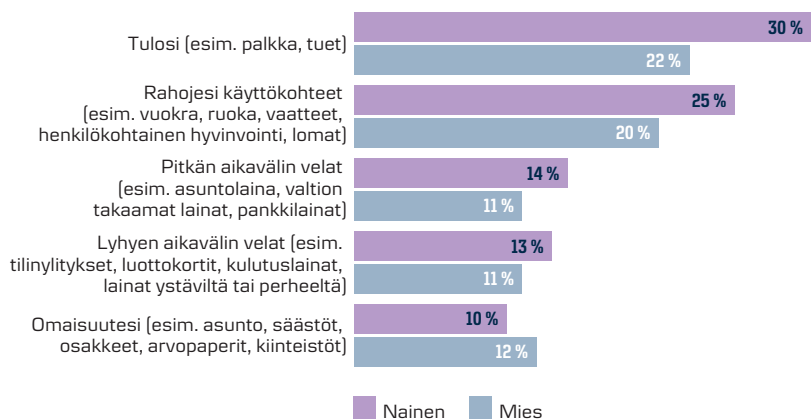
Taloudellisen mielenrauhan haltijoita yhdistää Suomessa varma työpaikka ja säännölliset tulot. Hyvä terveys mahdollistaa työnteon, joka puolestaan tuottaa säännöllistä tulovirtaa ja mahdollistaa puskurikassan kerryttämisen. Oman lisämausteensa tuo oman talouden ja raha-asioiden hallinta ja suunnitelmallisuus. Voikin sanoa, että taloudellisessa

mielenrauhassa sekoittuvat keskenään monet eri ainekset. Tulot ja terveys kulkevat käsi kädessä, omien raha-asioiden aktiivinen seuranta ja suunnitelmallisuus tuovat hallinnan tunnetta ja varmuutta oman taloudellisen tilanteen suhteen.

Kun vertaillaan Pohjoismaiden välisiä tuloksia, Suomessa ollaan ylipäättään enemmän huolissaan kaikista asioista kuin muissa Pohjoismaissa. Tulosten valossa näyttää siltä, että suomalaiset

ovat pessimistisempää kansaa kuin muut pohjoismaalaiset. Voiko pessimistisellä asenteella saavuttaa huole- tonta tai edes vähemmän huole- tonta elämää vai ruokkiiko pessimismi huolta silloinkin, kun sitä ei todellisuudessa tarvitsisi kantaa? Vaikka suomalaiset vaikuttavatkin olevan enemmän huole- stuneita talousasioistaan kuin muut pohjoismaalaiset, seuraavassa luvussa huomataan, että suomalaisilla on myös korkeaa luottamusta tulevaan talouteen ja jokapäiväiseen tuloon liittyen.

Missä määrin olet säännöllisesti huolissasi seuraavista talouteesi liittyvistä asioista? Suuressa tai erittäin suuressa määrin huolissaan olevien osuus

*Lähde: <https://www.veikkaus.fi/fi/lotto#!/ohjeet/tiesitko-taman-lotosta>

Tulevaisuudennäkymät talouteen

Vaikka suomalaiset ovatkin vertailumaita pessimistisempiä oman taloudellisen tilanteensa suhteen, tulevaisuus näyttäytyy suomalaisten mielessä jopa vertailumaita myönteisemmässä valossa. Millaisena suomalaiset sitten näkevät taloudellisen tilanteensa olevan yhden, viiden ja kymmenen vuoden kuluttua?

Suomalaisilla vahva tulevaisuudenusko

Tuloista riippumatta valtaosa suomalaisista uskoo taloudellisen tilanteensa olevan tulevaisuudessa joko yhtä hyvä kuin tänä päivänä tai jopa parempi. Ikäryhmissä on luonnollisesti havaittavissa eroja tulevaisuudenodotuksissa. Nuorilla on odotuksena, että taloudellinen tilanne tulevaisuudessa paranee nykyisestä, kun taas yli 55-vuotiaat eläkeikää lähestyvät ja eläkkeellä jo olevat näkevät, että viiden ja kymmenen vuoden kuluttua heidän taloudellinen tilanteensa heikkenee.

Myönteistä tuloksissa oli myös se, että jopa 59 % suomalaisista uskoo omien lastensa taloudellisen tilanteen olevan tulevaisuudessa parempi kuin heidän oma taloudellinen tilanteensa tällä hetkellä.

Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa vastaava luku on 53 %. Omien lastensa parempaan taloudelliseen tilanteeseen uskovat erityisen paljon naiset ja matalammin koulutetut henkilöt. Tulosten voisi tulkita kielivän suomalaisten vahvasta uskosta sukupuolten välisen tasa-arvon ja sosiaalisen liikkuvuuden lisääntymiseen. Myös opiskelijoista kaikki uskovat, että heidän omien lastensa taloudellinen tilanne tulee olemaan vähintään yhtä hyvä tai parempi kuin heidän itsensä, mikä osaltaan myös kielii nuorten positiivisesta suhtautumisesta tulevaisuuteen.

Oma koti kullan kallis - luottamus asuntomarkkinoihin on vankkaa

Suomessa kotitalouksien sääntämisessä omistusasuntojen merkitys on valtava. Keski-vertosuomalaisen kotitalouden varallisuudesta kaksi kolmasosaa on kiinni asunnoissa, kun mukaan lasketaan myös sijoitusasunnot. Julkisessa keskustelussa on viime aikoina esitetty huolia asuntojen tulevasta hintakehityksestä ja alueellisten erojen kasvusta. Suomalaisen usko asuntomarkkinoihin on kuitenkin vahvaa riippumatta siitä, millaisella alueella he asuvat.

Pääkaupunkiseudulla ja muissa yli 100 000 asukkaan kaupungeissa asuvat suomalaiset uskovat hieman muuta Suomea vahvemmin asuntojen positiiviseen hintakehitykseen tulevaisuudessa. Pienemmissä kaupungeissa ja kunnissa sekä maaseudulla asuntojen hintojen uskotaan pysyvän suurelta osin ennallaan tai laskevan korkeintaan jossain määrin. Jopa pienimmissä, alle 10 000 asukkaan kunnissa, joissa joka neljäs uskoo asuntojen arvojen laskevan seuraavana

vuonna, yli puolet ei pelkää ollenkaan tai pelkää vain jossain määrin oman kotinsa arvon laskua seuraavan vuoden aikana.

Myöskään asuntolainojen korkojen mahdollinen nouseminen ei suomalaisia huoleta. Talouden piristyttyä varoittelut korkotason mahdollisesta noususta tulevaisuudessa ovat lisääntyneet, mutta suomalaiset vaikuttavat olevan luottavaisia oman taloutensa suhteen tässä asiassa. Kolmasosaa suomalaisista korkojen mahdollinen nousu ei huoleta lainkaan, ja loppujakin se huolettaa vain pienessä määrin.

Pelkäätkö, että oman kotisi arvo laskee seuraavan vuoden aikana?

7 %

suuresta tai erittäin suuresta määrin pelkäävät Länsi-Suomi

3 %

suuresta tai erittäin suuresta määrin pelkäävät Helsinki - Uusimaa

6 %

suuresta tai erittäin suuresta määrin pelkäävät Etelä-Suomi

9 %

suuressa tai erittäin
suuressa määrin pelkäävät
Pohjois- ja Itä-Suomi

**Oletko huolissasi työpaikkasi
menettämisestä**
(En lainkaan)

Helsinki-Uusimaa 43 %

Etelä-Suomi 43 %

Länsi-Suomi 39 %

Pohjois- ja Itä-Suomi 35 %

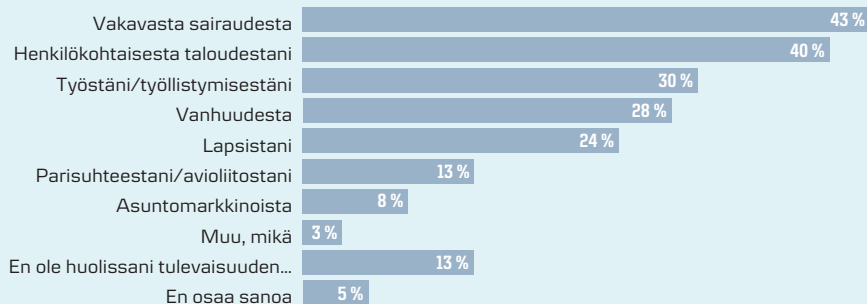
Aiemmin todettiin, että suomalaisten velkaantuneisuusaste on verrattain matala muihin Pohjoismaihin verrattuna. Ehkä suomalaiset eivät ole niin huolissaan korkotasosta, sillä velkaa ei koeta olevan niin merkittäviä määriä, että huoleen olisi aihetta.

Osaksi tätä selittää varmasti myös suomalaisten erittäin vahva luottamus omaan työtilanteeseensa. Kyselyn mukaan suomalaisten työtilanne eri alueilla vaikuttaa olevan melko vakaa. Etelä-Suomessa asuvat suhtautuvat työtilanteeseensa muuta maata positiivisemmin, mutta luottamus työllisyyteen vaikuttaa juuri nyt vahvalta koko maassa. Työtilanteen ollessa vakaa oman kodin arvon aleneminen ei vaikuttaisi juuri pelottavan, kun pakottavaa tarvetta muuttaa ei ole.

Mikä suomalaisia sitten huolettaa? Selvästi eniten huolettavat vakavat sairaudet, josta jopa 43 % ilmoitti olevansa huolissaan. Myös henkilökohtainen talous huoletti jopa 40 % suomalaisista. Suomalaiset ovatkin muita pohjoismaalaisia huolestuneempia taludestaan, sillä Tanskassa, Ruotsissa ja Norjassa vain vajaa kolmannes on huolissaan henkilökohtaisesta taludestaan.

Vanhuus nousee huolenaiheissa neljännelle sijalle: kolmannes suomalaisista on huolissaan vanhuudesta. Vanhuuteen liittyy terveydentilan ohella mietteet omasta eläköitymisiästään sekä taloudellisesta pärjäämisestä eläkeiällä.

Mistä olet huolissasi tulevaisuuden suhteen?

Kaikki vastaajat (n=3035)

Voit antaa useita vastauksia

Eläkkeelle vasta 70-vuotiaana? Kiitos ei!

Suomalaiset odottavat jäävänä eläkkeelle keskimäärin 67,7-vuotiaana, kun muissa Pohjoismaissa odotetaan oman työuran kestävän lähes vuoden pidempään, 68,5 ikävuoteen asti. Suomalaiset myös haluaisivat jäädä eläkkeelle muita pohjoismaalaisia aikaisemmin. Suomalaisen toivoma eläkeikä on 62,9 vuotta, kun muissa Pohjoismaissa toiveena olisi työskentely 1,5 vuotta pidempään.

Erot ikäluokkien välillä ovat suuria. Nuoret näkevät oman eläkeikänsä

olevan korkeampi kuin vanhemmilla ikäluokilla, mutta nuorillakin on kova toive matalasta eläkeiästä. Suomalaisista nuorista aikuisista jopa 71 % haluaisi jäädä eläkkeelle viimeistään 65-vuotiaana, kun esimerkiksi nyt 30-vuotiaana henkilön elinajanodotteen perusteella laskettu tavoite-eläkeikä on 70 vuotta. Onko niin, että nuoret eivät lopulta koe tarvetta pohtia eläkesäästöjen riittävyttä, jos eläkeiän uskotaan lopulta koittavan niin myöhään, ettei jäljelle jääville vuosille paljon säästöjä tarvitakaan? Toisaalta, kun nuorten toivoma

eläkeikä on korkeintaan 65 vuotta, nimenomaan yksityinen eläkesäästämisen mahdollistaisi varhaisemman eläkkeelle jäämisen.

Muissa Pohjoismaissa kuulu arvellun virallisen eläkeiän ja oman ihanteellisen eläkeiän välillä ei ole yhtä suuri kuin Suomessa. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa suurempi osa nuorista olisi halukkaampia työskentelemään vanhemmalle iälle kuin Suomessa. Miksi suomalaiset haluaisivat eläköityä aiemmin kuin muut pohjoismaalaiset?

“Haluan viettää terveitä vuosia eläkkeellä - nyt jo alle nelikymppisenä on terveyttä rasittavia perussairauksia, niin kuinka paljon niitä onkaan lähes seitsemänkymppisenä?”

Kaikissa Pohjoismaissa eläkkeelle jäämisen tärkeimmäksi syyksi ilmoitetaan halu käyttää enemmän aikaa omiin harrastuksiin ja muihin mielenkiinnon kohteisiin. Verrattuna muihin Pohjoismaihin Suomessa kuitenkin korostuu erityisen paljon se, että halutaan varjella omaa henkistä hyvinvointia sekä se, ettei välttämättä uskota oman kehon ja fyysisen kunnon kestävän vanhalla iällä. Henkisen hyvinvointinsa takia eläkkeelle haluaa jäädä Suomessa 46 % vastaajista, kun Pohjoismaissa vastaava luku on vain 28 %. Oman kehonsa ja fyysisen

kuntonsa takia puolestaan eläkkeelle jäisi Suomessa 45 % vastaajista, muissa Pohjoismaissa keskimäärin 38 %. Ikäryhmien välisessä vertailussa on ilahduttavaa huomata, että nuorten, 18-34-vuotiaiden ikäryhmässä korostuu harrastusten vaatiman ajan ohella tärkeänä syynä se, että he haluavat viettää enemmän aikaa perheensä parissa. 18-34-vuotiaista perheen kanssa vietetyn ajan valitsi keskeiseksi eläköitymisen syyksi 45 % vastaajista, kun yli 55-vuotiailla vastaava luku oli lähes puolet tästä, 24 %.

Mikä on eläkkeelle jäämisen tärkein syy?

46 %

henkinen hyvinvointi kaikki suomalaiset, muut Pohjoismaat: 28 %

45 %

oman kehon kunto ja fyysinen hyvinvointi kaikki suomalaiset, muut Pohjoismaat: 38 %

45 %

haluan viettää aikaa perheen parissa (18-34-vuotiaat)

24 %

haluan viettää aikaa perheen parissa (yli 55-vuotiaat)

18 %

ei usko lainkaan siihen, että he saisivat kartutettua riittävästi eläkesäästöjä eläkkeelle jäämistä varten

Ehtyvätkö rahat sukanvarresta eläkkeellä?

Eläkesäästöjen kertyminen huolettaa suomalaisia: likimain viidennes suomalaisista ei usko lainkaan siihen, että saisivat kartutettua työeläkettä ja omia eläkesäästöjä riittävästi eläkepäiviä varten. Jos asiaa tarkastelee toisesta näkökulmasta, vain vajaa viidennes suomalaisista uskoo suuressa määrin siihen, että he saavat kartutettua työeläkettä ja eläkesäästöjä eläkepäiviään varten. Näiden tulosten valossa voidaan todeta, että suomalaisten luottamus työeläkkeen ja eläkesäästöjen riittävyyteen eläkepäivien koittaessa ei ole kovin korkealla tasolla.

Sanomattakin on selvää, että korkeatuloiset uskovat enemmän eläkesäästöjensä riittävyyteen kuin matalatuloisemmat. Hyvin ansaitsevista toimihenkilöistä ja asiantuntijoista jopa 61 % uskoo eläkesäästöjensä riittävyyteen ainakin jossain määrin.

Eläkesäästöjen kohdalla on kuitenkin löydettävissä muita mielenkiintoisia vastaajaryhmäkohtaisia eroja.

Skeptisyys eläkesäästöjen riittävyyttä kohtaan voimistuu iän myötä ja on suurimmillaan juuri eläkeiän kynnyksellä. Huoli on ymmärrettävästi suuri, mikäli eläkeiän lähestyessä havahtuu siihen, että vuosien varrella olisi pitänyt itse säästää enemmän eläkepäiviä varten. Yli 55-vuotiaista jopa 22 % ei usko eläkesäästöjensä riittävyyteen, kun nuorimmissa ryhmissä vastaava luku on 14 %. Nuoret eivät ole siis vielä merkittävästi huolestuneet eläkesäästöistään, vaikka julkista keskustelua aiheesta on viime aikoina käyty paljon nimenomaan nuorten näkökulmasta.

Miehistä eläkesäästöjen riittävyyteen uskoo useampi (51 %) kuin naisista (37 %). Naisten ja miesten väliset tuloerot tarjoavat tulokselle loogisen selityksen.

Sen vuoksi julkisuudessa onkin viime aikoina keskusteltu pitkien perhevapaiden vaikutuksesta naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon nimenomaan naisten eläkekertymän näkökulmasta.

Suomalaisten huolestuneisuus eläkesäästöjen kertymisestä ei ole vielä johtanut kovin aktiivisiin toimiin. Moni on asiasta huolissaan, vaikkei ole varsinaisesti edes kunnolla perehtynyt omaan tilanteeseensa. Neljännnes suomalaisista ilmoittaa, ettei ole koskaan tarkastellut eläkkeensä riittävyyttä. Odotetusti etenkin nuoret ikäryhmät eivät ole perehtyneet kovin paljon eläkkeensä kertymiseen. Nuorista 36 % ei ole koskaan tarkastellut eläkkeensä kertymistä.

Eläkesäästöjen kertymistä aletaan Suomessa aktiivisemmin tarkastella pelottavan myöhään, vasta 55 ikävuoden jälkeen. Tämän iän ohittaneis-

ta valtaosa tarkastelee eläkkeensä kertymistä jo vähintään kerran vuodessa. Hämmäntävää kuitenkin on, että yli 55-vuotiaistakin joka kymmenes ilmoittaa, ettei ole koskaan tarkastellut eläkkeensä riittävyttä. Eläkkeensä kertymistä tarkastelleista moni kertoo sen tapahtuneen siinä yhteydessä, kun eläkevakuutusyhtiöltä on tullut postissa ilmoitus karttuneesta työeläkkeestä. Eli silloinkin, kun eläkesäästämistä tarkastellaan, on se melko passiivista ja vain harva suomalainen vaikuttaisi tekevän aktiivisia toimia eläkesäästöjensä seuraamiseksi saatikka kerryttämiseksi.

Suomessa viime vuosina aktivoitunut yhteiskunnallinen keskustelu eläke-

järjestelmän kestävyysongelmasta ei ainakaan vahvista kansalaisten uskoa oman eläkkeen riittävyteen. Toisaalta keskustelu on tervetullutta: ehkä suomalaisten olisikin syytä alkaa kiinnittää huomiota tulevan eläkkeensä riittävyteen jo aikaisemmassa vaiheessa elämäänsä. Kun Suomessa yksilöllisten eläkesäästöjensä kehityskulkua seuraa joka kymmenes, Pohjoismaiden keskiarvo on lähes kolminkertainen, 28 %. Muissa Pohjoismaissa säästetään enemmän eläkkeitä varten, ja eläkesäästöjen kertymistä myös seurataan tarkemmin. Lopputuloksena muissa Pohjoismaissa ihmiset myös uskovat huomattavasti Suomea vahvemmin eläkkeidensä riittävyteen.

Eläkesäästämässä on kuitenkin eroja Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä johtuen jo yksinkertaisesti erityyppisistä eläkejärjestelmistä. Muissa Pohjoismaissa keskimäärin jopa 56 % säästää työnantajan eläkesuunnitelman kautta, eli siten, että osa palkasta maksetaan säännöllisesti suoraan eläkkeeseen. Tällä ei tarkoiteta pakollisia eläkemaksuja, vaan erillistä vapaaehtoista eläkesäästämistä työnantajan eläkesuunnitelman kautta. Suomessa tällaista vaihtoehtoa ei käytännössä tällä hetkellä ole.

37 %

uskoo eläkkeensä riittävyteen vain pienessä määrin tai ei ollenkaan (Pohjoismaissa keskimäärin 30 %)

17 %

uskoo eläkkeensä riittävyteen suuressa määrin (Pohjoismaissa keskimäärin 21 %)

Leppoiset eläkepäivät osakkeiden ja arvopapereiden turvin

Millä tavalla Suomessa sitten säästetään eläkepäiviä varten? Suosituin eläkesäästämisen muoto suomalaisille ovat osakkeet ja arvopaperit, joihin ilmoittaa säästävänsä 37 % vastaajista. Seuraavaksi suosituin säästämisen muoto on säästäminen käteisenä tai pankkitilillä, johon turvautuu 27 % vastaajista. Osakkeet ja arvopaperit ovat eläkesäästämisen suosituin muoto riippumatta iästä, sukupuolesta tai tulotasosta. Jopa nuorimmassa ikäryhmässä, 18-24-vuotiaiden joukossa, eläkettä varten säästävistä 20 % suosii osakkeita ja arvopapereita. Sen sijaan koulutustasolla näyttäisi olevan vaikutusta eläkesäästämisen muotoon, sillä peruskoulun suorittaneet säästävät useammin pankkitilille tai käteisenä, kun taas ammatillisen tutkinnon tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneet suosivat osakkeiden ja arvopapereiden kautta säästämistä.

Aiemmin kerroimme, että muissa Pohjoismaissa säästetään työnantajan eläkesuunnitelman kautta, jonka tyyppistä systeemiä ei Suomessa ole. On kuitenkin merkittävää huomata, että muissa Pohjoismaissa

useampi säästää myös yksityisen, työnantajasta riippumattoman eläkesuunnitelman kautta: Pohjoismaissa keskimäärin 26 % säästää tällä tavoin, Suomessa vain 17 %. Erot kuvastavat Suomen poikkeuksellista eläkejärjestelmää, joka pohjautuu vahvasti yhteisvastuullisuuteen ja pakollisuuteen. Suomessa pakollisilla työeläkemaksuilla katetaan tämänhetkisten eläkeläisten eläkkeet, ja osa rahastoidaan. Muissa Pohjoismaissa eläkejärjestelmä pohjautuu paljon enemmän vapaaehtoiseen säästämiseen ja siihen, että yksilöllillä on suurempi vastuu omista eläkkeistään.

Yhteisvastuullisuus ja pakollisuus näyttäisivät vähentävät suomalaisten kiinnostusta aloittaa omaehtoinen eläkesäästäminen pakollisen eläkesäästämisen rinnalle.

Suomessa kansalaisten luottamus on alkanut horjua eläkkeen riittävyttä kohtaan ja luottamus-pula onkin aiheellista: nyt työelämässä olevat eivät tule saamaan eläkkeelle jäädessään itselleen eläkettä samassa suhteessa maksettuihin eläkemaksuihin kuin mitä tämänhetkiset eläkeläiset saavat suhteessa heidän aikanaan maksamiinsa maksuihin. Tämä kehitys on myös Suomessa johtanut vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosion kasvuun.

53 %

yksityisyrittäjistä säästää osakkeiden ja arvopapereiden avulla eläkepäiviä varten

23 %

yksityisyrittäjistä säästää eläkettä varten kiinteistöjen avulla

Sijoittaminen

Sijoittamisesta on tullut arkipäiväisempää, eikä sitä nähdä enää talousgurujen, eliitin tai miesten yksinoikeutena. Kansankapitalismi on saanut Suomessa jalansijaa. Silti edelleenkin vain 36 % sijoittaa ylimääräisiä säästöjään. Sijoittamisen jättävät väliin useammin naiset kuin miehet, ja useammin pelkän peruskoulun suorittaneet kuin ammatillisen tai korkeakoulutasoisen tutkinnon suorittaneet.

Epävarmuus kaihertaa amatöörisijoittajia

22 %

suomalaisista ei koe taitojensa riittävän sijoittamiseen

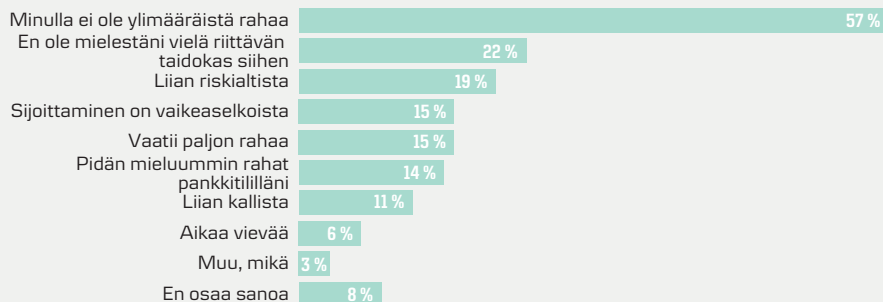
Sijoittamisella on luonnollisesti vahva yhteys henkilön ja kotitalouden tulojen kanssa: kun tuloja on enemmän, on myös enemmän sijoitettavaa. Mutta eivät suurituloisimmatkaan aina sijoita rahojaan, sillä niistäkin, joiden kotitalouden vuositulot ovat 94 500 euroa tai enemmän, kolmannes ei sijoita rahojaan lainkaan. Säästöissä olevia rahoja ei juuri sijoiteta, vaan ne makaavat suurelta osin pankkitileillä. Tilastokeskuksen mukaan suomalaisilla pankki- ja säästötileillä on tällä hetkellä rahaa 85 miljardin euron edestä. Sopiikin pohtia, miksi suomalaiset eivät ole kovin innokkaita sijoittamaan?

Suomalaisista yli puolet kertoo, etteivät he sijoita, koska heillä ei ole ylimäärä-

räistä rahaa. Ylimääräisen rahan puute sijoittamisen esteenä korostuu odotetusti matalammassa tuloluokissa ja matalamman koulutustason suorittaneiden joukossa. Mielenkiintoinen havainto taas on, että korkeimmissa tuloluokissa sijoittamatta jättämiselle on löytynyt toinen syy. Näissä tuloluokissa tärkein syy olla sijoittamatta on epävarmuus omien sijoittajataitojen suhteen.

Korkeatuloisimmista vastaajista likimain puolet kertoo, etteivät he koe omien taitojensa riittävän sijoittamiseen. Ero naisten ja miesten välillä on myös huikea. Naisista 28 % kokee, etteivät he ole riittävän taitavia sijoittamaan rahojaan, miehistä näin ajattelee vain 16 %. Naisista myös selvästi useampi kokee, että sijoittaminen on vaikeaselkoista.

Miksi et sijoita rahojasi?

Kaikki vastaajat (n=3035)

15 %

suomalaisista
kokee sijoittamisen
vaikeaselkoiseksi

Edellä mainittujen yksittäisten esteiden lisäksi taustalla on laajempiakin yhteiskunnallisia syitä siihen, miksi Suomessa ei aktiivisesti sijoiteta. Suomalainen yhteiskunta ei ole koskaan varsinaisesti kannustanut kansalaisia sijoittamaan tarjoamalla esimerkiksi verotuksellisia kannustimia. Suomen rahoitusmarkkinatkin olivat 1980-luvulle asti suljetut. Kenties koko suomalaisen yhteiskunnan olisi syytä pohtia kannustimia sijoittamiseen, jotka lisäisivät sijoittamista osakkeisiin, sijoitusrahastoihin tai sijoitusvakuutuksiin.

Vertailun vuoksi todettakoon, että Ruotsissa, jossa säästetään ja sijoitetaan enemmän kuin Suomessa, on kansalaisille myös aktiivisesti viestitty sijoittamisen hyödyistä. Niin pankit, media kuin kuluttajaorganisaatiotkin ovat omalta

osaltaan vieneet kansalaisille viestiä siitä, että osakkeisiin ja rahastoihin sijoittaminen tuo rahalle parhaan tuoton. Viesti on Ruotsissa mennyt perille: siellä pankkitilillä pidetään vain välttämättömäksi koettu, helposti irrotettava summa, ja loput sijoitetaan.

Suomessa tämänhetkinen todellisuus on se, että keskivertokansalaisen varallisuudesta kaksi kolmasosaa on kiinni asunnoissa. Kun asuntolainat vielä halutaan maksaa pois mahdollisimman lyhyellä laina-ajalla, ei asuntosäästämisen jälkeä välttämättä jää paljoka sijoitettavaa muihin omaisuusluokkiin. Suomalaiset ovat tottuneet toimimaan siten, että ensin maksetaan pois asuntolaina ja vasta sen jälkeen aletaan mahdollisesti säästää muuhun. Taustalla on vahva olettamus siitä, että asuntojen hinnat nousevat,

ja että myöhemmin asuntoa myydessä siitä saa voittoa ja taloudellisen turvan eläkepäiviä varten. Karu totuus on se, että joillain alueilla asuntojen hinnat ovat jopa kääntyneet laskuun. Äkillisen rahan tarpeen yllättäessä huomataan, että rahat ovatkin kiinni yhdessä kohteessa, ja ainoa keino on ottaa lisää lainaa. Pahimmassa tapauksessa asunto on myytävä pois tappiollisesti.

Asunnon arvonnousu ei enää nykyään ole itsestäänselvyys. Sen tähden suomalaisten olisi hyvä pohtia asuntolainan lyhentämisen rinnalla säästämistä ja sijoittamista myös muihin omaisuusluokkiin. Nyt, kun asuntolainojen korot ovat historiallisen alhaalla, on hyvä tilaisuus kerryttää hiljalleen myös muuta varallisuutta.

Ruotsi sijoittamisen mallioppilaana

Pohjoismaiden välisessä vertailussa Ruotsi erottuu selvästi edukseen verrattuna Suomeen, Tanskaan ja Norjaan. Kun Suomessa, Norjassa ja Tanskassa osakkeisiin tai muihin arvopapereihin sijoittaa rahojaan noin kolmannes ihmisistä, Ruotsissa vastaava luku on jopa 44 %. Tulokset heijastelevat Ruotsin erityistä asemaa vanhana kuningaskuntana. Vaikka Norja on nykyisin varakas maa, voidaan päätellä, ettei siellä kuitenkaan ole useampaa sukupolvea vanhaa perinnettä rahojen sijoittamiselle. Pohjoismaista Ruotsi on maa, jossa sijoittamisella on vanhimmat perinteet ja jossa on kehittynyt vahvempi sijoittamisen kulttuuri. Sijoittamiseen kannustavat Ruotsissa monet tekijät, kuten veroporkkanat sekä eläkejärjestelmä, joka aktivoi kansalaisia seuraamaan osakemarkkinoita.

Suomessa ei ole ollut vielä kovin montaa sukupolvea, joiden rahat olisivat ylipäänsä riittäneet sijoittamiseen. Suomalaisenkin sijoituskulttuurin voi enteillä muuttuvan tulevina vuosina, kun suuret ikäluokat alkavat jättää omaisuuttaan perinnöksi jälkeläisilleen. Suomeen on myös suunnitteilla verotuksellisia kannustimia sijoittamiseen: valtiovarainministeri Petteri Orpon asettama työryhmä on selvittänyt sijoitussäästötilin käyttöönottoa Suomessa. Sijoitussäästötililtä veroa ei maksettaisi yksittäisten luovutusvoittojen yhteydessä, vaan vasta kotiutettaessa tuottoja sijoitussäästötililtä. Sijoitussäästötili

kannustaa suoriin osakesijoituksiin, sillä sijoittajien varallisuus karttuu nopeammin, jos tuottoa verotetaan vasta sitten, kun se nostetaan käyttöön. Sijoitussäästötili mahdollistaisi varojen käytön erilaisissa elämänvaiheissa, ei ainoastaan eläkkeelle jäädessä. Osakesalkun sisällä tehtävistä muutoksista ei rangaistaisi sijoittajaa. Mikäli sijoitussäästötili otetaan käyttöön, sen ounastellaan kannustavan kaiken ikäisiä suomalaisia aloittamaan pitkäjänteesen vaurastumisen. Sijoitussäästötilin mahdollisesta käyttöönotosta käydään parhaillaan aktiivista yhteiskunnallista keskustelua.

Pohjoismaiden välillä on eroja sijoittamisaktiivisuudessa, mutta syyt olla sijoittamatta ovat samansuuntaisia kaikissa Pohjoismaissa. Ruotsissa sijoittamisen tiellä nähdään tismalleen samat esteet kuin Suomessakin, joskin Ruotsissa on kaiken kaikkiaan vähemmän niitä, jotka kärsivät mainituista sijoittamisen esteistä, kuten ylimääräisen rahan puutteesta. Norjassa ja Tanskassa korostuu ylimääräisen rahan puutteen ohella kokemus sijoittamisen riskialttiudesta ja halu pitää rahat mieluummin pankkitilillä. Suomi ei poikkea muista Pohjoismaista sukupolten välisissä eroissa, vaan naiset kokevat samalla tavalla epävarmuutta sijoittajina myös Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

44 %

ruotsalaisista sijoittaa osakkeisiin tai muihin arvopapereihin, muissa pohjoismaissa ihmisistä vain noin kolmannes.

Suomalaisilla miehillä korostuu naisiin verrattuna se, että sijoittaminen nähdään hauskana harras-

tuksena sekä se, että sijoittamisella halutaan rikastua. Aiemmin todettiin, että naiset kokivat sijoittamisen miehiä useammin vaikeaselkoiseksi, eikä omien taitojen uskottu riittävän sijoittamiseen. Onko niin, että naiset ovat turvallisuushakuisempia varman päälle pelaajia, jotka eivät uskalla lähteä kokeilemaan sijoittamista ilman, että omista taidoista ollaan täysin varmoja? Miten naisten luottamusta omaan osaamiseen saataisiin lisättyä? Ehkä tähän vastaus löytyy taloudellisen lukutaidon lisäämisestä ja sijoittamisen tutuksi tekemisestä.

Kaikkein nuorimpien, 18-24-vuotiaiden, ikäryhmässä korostuu muihin ikäryhmiin verrattuna ajatus sijoittamalla rikastumisesta. Varttuneempien kohdalla ei sijoittamista enää mielletä rikastumisen keinona, vaan ajatuk- sissa on lähinnä olemassa olevan omaisuuden riskitön turvaaminen ja kartuttaminen. Lisäksi yli 65-vuotiaiden kohdalla korostuvat jo ajatukset perinnön jättämisestä jälkipolville. Yli 65-vuotiaista lähes joka neljäs (24 %) kertoo sijoittavansa jättääkseen rahaa läheisilleen.

Taloudellinen puskuri on sijoittamisen tärkein motivaattori

Erytisen mielenkiintoista on tarkastella, miksi ihmiset sijoittavat. Kyselytutkimuksen perusteella tärkein syy sijoittamiselle on halu luoda taloudellinen puskuri. Tämän syyn nostavat tärkeimmäksi lähes kaikki suomalaiset ikään, sukupuoleen, tulotasoon, koulutustasoon ja asuinpaikkaan katsomatta. Ainoastaan nuorimpien, 18-34-vuotiaiden ikäryhmässä korkeammat tuotto-odotukset nousevat hieman taloudellisen puskurin edelle sijoittamisen tärkeimpänä motiivina. Taloudellisen puskurin luominen on selvästi tärkein syy sijoittamiselle myös Ruotsissa ja Norjassa, ja Tanskassakin

se on toiseksi tärkein syy korkeampien tuotto-odotusten jälkeen.

Perinteisesti taloudellista puskuria kerätään riskittömästi pankkitilillä. Siksi onkin mielenkiintoista, että taloudellisen puskurin luominen nousee myös sijoittamisen motiivina kärkeen korkeampien tuotto-odotusten edelle. Selvästi sijoittamista harrastavat henkilöt osaavat sijoittaa hajautetusti, luottavat sijoittajataitoihinsa tai muusta syystä eivät pidä sijoittamista liian riskialttiina tapana taloudellisen puskurin luomista ajatellen.

Miksi sijoitat rahojasi?

64 %

Luodakseni taloudellisen puskurin

49 %

Saadakseni enemmän tuottoa

26 %

Se on hauska harrastus

22 %

Rikastuakseni

13 %

Jättääkseni rahaa läheisilleni

Vaurastuminen

Suomi on vaurastunut tuntuvasti viimeisen 30 vuoden aikana. Tuona ajanjaksona keskimääräisen suomalaisen kotitalouden nettovarallisuus on lähes kaksinkertaistunut. Vuonna 2013 puolella kotitalouksista nettovarallisuutta oli yli 110 000 euroa. Tilastokeskuksen keräämistä tiedoista käy ilmi, että suomalaisten kotitalouksien nettorahoitusvaroilla* mitattu varallisuus oli lisääntynyt vuoden 2017 lopussa yhtäjaksoisesti puolentoista vuoden ajan.

Mitä vauraus
merkitsee
sinulle?

En joudu murehtimaan
henkilökohtaisesta
taloudestani:

63 %

Olen taloudellisesti
itsenäinen:

57 %

Voin elää haluamallani
tavalla:

55 %

Voin ostaa mitä
haluan:

30 %

Voin hemmotella
lapsiani/perhettäni:

26 %

Minulla on paljon
säästöjä:

18 %

Vaurastumisen käsite murroksessa

Samalla, kun Suomi ja suomalaiset ovat vaurastuneet, on myös vaurauden käsite muuttunut. Vaurastumisesta on tullut aiempaa arkipäiväisempää, vaurastuminen on nykyisin entistä useamman ulottuvilla. Aiemmin vaurastumisen mahdollisuuksia määritteli voimakkaammin esimerkiksi sukupuoli ja ikä, mutta nykyisin yhä useammat nuoret ja naiset sijoittavat rahojaan ja kerryttävät varallisuuttaan. Naisille suunnattuja sijoituskirjoja on julkaistu viime vuosina monia, ja naistenlehdissä aihetta käsi-

tellään tiuhaan. Sosiaalisessa mediassa on runsaasti sijoitusaiheisia blogeja ja Facebookin Vauras Nainen -tyyppisiä, sijoittamisesta ja vaurastumisesta keskustelemiseen keskittyneitä ryhmiä. Enää vauraus ei välttämättä merkitse mittavaa määrää omaisuutta, säästöjä ja sijoituksia, vaan vauraus voi tarkoittaa enemmänkin synonyymia taloudelliselle mielenrauhalle; sitä, ettei tarvitse murehtia raha-asioitaan päivittäin, ja että ihmisellä on taloudelliselta kannalta mahdollisuus toteuttaa itseään. Mitä vauraus suomalaisille sitten

merkitsee? Selvästi suurimmalle osalle vauraus tarkoittaa sitä, ettei joudu murehtimaan henkilökohtaisesta taloudestaan. Yli puolet kokee vaurauden merkitsevän sitä, että on taloudellisesti itsenäinen, samoin yli puolet kokee sen tarkoittavan sitä, että voi elää haluamallaan tavalla. Vain alle viidennes suomalaisista kokee vaurauden merkitsevän sitä, että ihmisellä on paljon säästöjä.

Vauraus koetaan hyvin samalla tavalla tulotasosta, iästä, sukupuolesta ja koulutustasosta riippumatta. Mielenkiintoinen havainto kuitenkin on se, että nuoremmat ikäryhmät sekä naiset valitsivat useampia vaihtoehtoja kuin vanhemmat ikäryhmät ja miehet. Kenties ne, jotka eivät vielä miellä itseään vauraaksi, uskovat vaurauden tuovan monipuolisemmin hyötyjä elämäänsä.

Se, miten vauraus koetaan eri Pohjoismaissa, on ällistyttävän samankaltaista vastausvaihtoehtojen järjestystä ja prosenttiosuuksia myöten. Kaikissa Pohjoismaissa vaurauden koetaan merkitsevän ennen muuta sitä, ettei henkilökohtaisesta taloudestaan joudu murehtimaan. Runsaat säästöt puolestaan jäivät kaikissa Pohjoismaissa listan viimeiseksi.

Uskovatko suomalaiset omiin mahdollisuuksiinsa vaurastua?

Suomalaisten usko omiin mahdollisuuksiinsa vaurastua on tutkimustulosten valossa vain hieman heikompaa kuin Pohjoismaissa keskimäärin. Suomessa mahdollisuuksiinsa vaurastua ei usko lainkaan tai vain hyvin pienessä määrin 49 % ihmisistä Pohjoismaiden keskiarvon ollessa 46 %. Omiin mahdollisuuksiinsa vaurastua uskoo puolestaan suuressa tai erittäin suuressa määrin 12 %, Pohjoismaissa keskimäärin 14 % kansalaisista. Suomessa ihmisten usko omiin mahdollisuuksiinsa vaurastua on siis miltei samoissa lukemissa muiden Pohjoismaiden kanssa.

Jokseenkin hälyttävää on naisten ja miesten välinen ero uskossa omiin mahdollisuuksiinsa vaurastua. Naisista 23 % ei usko lainkaan mahdollisuuksiinsa vaurastua missään vaiheessa elämäänsä. Miehistä huomattavasti harvempi, 16 %, on yhtä skeptisiä oman vaurastumismahdollisuuten-

sa suhteen. Ruotsissa ja Tanskassa naisten ja miesten väliset erot uskossa omaan vaurastumiseen ovat yhtä merkittävät kuin Suomessa.

Kyselytutkimuksen tulokset heijastavat ylipäänsä naisten verraten heikompaa taloudellista tilannetta ja epävarmuutta omasta taloudellisesta tilanteesta nyt ja tulevaisuudessa. Naisilla on miehiä harvemmin arvo-omaisuutta, ja sijoittamisen esteenä on epävarmuus. Osakeomistuksista vain vajaa viidenes on naisten nimissä. Sijoittamisen karttaminen riskien välttämiseksi johtaa pienempiin tuottoihin. Samaan hengetoon voidaan kuitenkin todeta, että osakkeisiin sijoittavista henkilöistä naisten tuotot ovat parempia kuin miesten. Naiset tarvitsevat siis vain hieman rohkeutta aloittaa sijoittaminen.

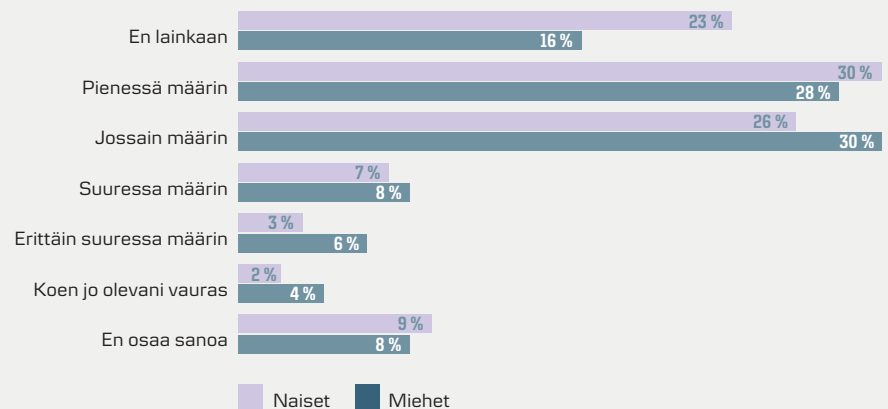
Sijoittamista on pitkään pidetty vaikeasti ymmärrettävänä ja miehisenä alana, jolla ei pärjäisi talonpoikaisjärjellä.

Onneksi tämä ennakkoluulo on hiljalleen hälvenemässä; naissijoittajien määrä on ollut parina viime vuonna huimassa kasvussa. Naiset ovat ottamassa sijoittamisen haltuunsa. Työsarkaa sijoitustietoisuuden lisäämisessä erityisesti naisten keskuudessa on vielä jäljellä, mutta suunta on oikea.

Missä määrin arvelet, että sinun on mahdollista vaurastua jossakin vaiheessa elämääsi?

Onko vaurastuminen kaikille mahdollista?

Sijoitusblogeissa ja sijoitukseen keskittyneissä keskusteluryhmissä uskotaan vahvasti, että jokaisella aikuisella on mahdollisuus vaikuttaa varallisuuteensa, jos esteenä ei ole sairaus tai työttömyys. Sijoittamisen aloittamisen ja oman varallisuutensa kerryttämisen katsotaan vaativan aluksi ennen kaikkea perehtymistä omiin raha-asioihinsa. Tällä hetkellä hyvin moni ei tiedä menojensa ja käyttövarojensa suuruutta. Pienellä perehtymisellä omaan talouteensa on mahdollista löytää säästökohtia omissa

menoissaan. Säästetyt rahat voi puolestaan sijoittaa. Alkuun pääsee pienilläkin summilla: jo kymmenen euron kuukausittaisilla rahastosijoituksilla voi alkaa kerryttää varoja puskurikassaan.

Jos suomalaisella olisi kuukausittain käytettävissään 100 euroa ylimääräistä rahaa, mihin hän sen käyttäisi? Valtaosa ilmoitti säästävänsä rahat yllättäviin kuluihin, eli kerryttävänsä puskurikassaa. Vastajaryhmäkohtaiset erot löytyvät tässä kysymyksessä sukupuolten välillä. Naisilla korostuu

ylimääräisen rahan säästäminen yllättäviin kuluihin, miehillä taas rahojen sijoittaminen.

Yllättäviin kuluihin säästäminen korostuu Suomessa verrattuna muihin Pohjoismaihin: kun täällä 46 % säästäisi yllättäviin kuluihin, muissa Pohjoismaissa näin tekisi keskimäärin 41 %. Hieman yllättäen Suomessa myös suurempi osa kertoo, että sijoittaisi ylimääräiset rahat. Eniten Suomi eroaa muista Pohjoismaista sen osalta, kuinka moni käyttäisi ylimääräi-

set rahat eläkesäästämiseen. Kuten jo aiemmin todettiin, Suomessa yksityinen eläkesäästäminen on harvinaisempaa kuin muissa Pohjoismaissa. Se näkyy myös tämän kysymyksen kohdalla. Kun Pohjoismaissa keskimäärin 12 % ihmisistä säästäisi ylimääräiset rahat eläkettä varten, Suomessa näin tekisi vain 6 %.

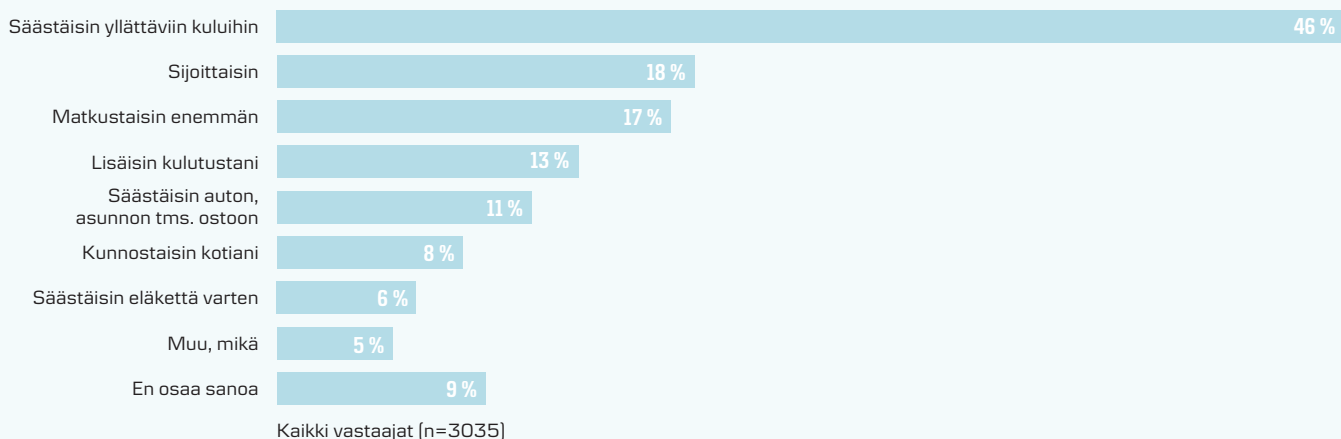
Säästämässä suomalaiset ovat vielä turvallisuushakuisia ja säästävät pankkitilille, vaikka tilillä rahan arvoa syö inflaatio. Tässä kohtaa suomalaiset

voisivat rohkaistua ja ottaa mallia naapureiltaan ruotsalaisilta, jotka sijoittavat aktiivisemmin. Laimeasta sijoittamisinnosta ei kuitenkaan sovi syyttää vain kansalaisia. Myös suomalainen yhteiskunta voisi tarjota kannusteita sijoittamiseen.

Tärkeä rooli on myös sijoittamista koskevalla viestinnällä ja mm. kouluissa tarjotulla talouskasvatuksella. Nuorten talouskasvatuksen tarpeeseen on jo herätty: vuoden 2016 opetussuunnitelmaudistuksessa lisättiin henkilökohtai-

sen talousosaamisen opetusta. Toiveissa on, että talouskasvatuksen lisääminen kouluissa alkaisi jossain vaiheessa näkyä suomalaisten talousosaamisessa ja sijoittamisinnossa. Nuorten lisäksi taloustaitojen vahvistamista kaipaisi myös aikuisväestömme, joka kokee suurta epävarmuutta sijoittamisessa. Ketkä kaikki ottavat kopin taloustaitojen ja sijoitusosaamisen edistämisestä Suomessa?

Jos sinulla olisi kuukausittain käytettävissäsi 100 EUR ylimääräistä, mihin käyttäisit rahat?

Voit antaa useita vastauksia

Lopuksi

Oma talous huolettaa suomalaisia enemmän kuin muita pohjoismaalaisia keskimäärin, mutta toisaalta tulevaisuudennäkymät koetaan hyvinä. Asuntojen hintakehitys tai korkotason nousu ei pelota. Suomalaiset haluvat käydä töissä, ansaita säännöllistä tuloa ja pitää rahat turvallisesti pankkitilillä. Sijoittamista vältetään, koska omien taitojen ei koeta siihen riittävän, ja koska sijoittaminen nähdään omiin taitoihin nähden liian riskialttiina. Ensisijainen syy sijoittamatta jättämiseen on se, että ylimääräistä rahaa sijoittamiseen ei ole.

Onko niin, että ylimääräistä rahaa ei ole? Suomalaisilla pankkitileillä rahaa kuitenkin on, ja siellä se halutaan enimmäkseen pitääkin. Kuinka paljon kokemus siitä, ettei ylimääräistä rahaa ole, johtuu omista prioriteeteista rahankäytön suhteen? Onko niin, että ylimääräistä rahaa ei jää enää sen jälkeen, kun on ensin käytetty rahaa uusiin vaatteisiin, kahvilassa nautiskeluun tai muutamaa tuopilliseen? Kun eläkejärjestelmämme kestävyys heikentyy, kuinka suureksi muodostuu yksilöiden vastuu omien eläkesäästöjensä kerryttämisestä ja rahankäytön prioriteettien muuttamisesta?

Tällä hetkellä ihmisten pääasiallinen motiivi sijoittamiselle on taloudellisen puskurin luominen, ja samaan aikaan pääasiallinen sijoituskohde on oma asunto. Asunnot painottuvat suomalaisten varalli-

suuden kerryttämisessä huomattavan paljon, ja niitä pidetään jokseenkin turvallisina sijoituskohteina - osin aiheettomasti. Muistettava olisi, että asunto sitoo leijonanosan varallisuudesta yhteen kohteeseen, eikä arvonnousu ole taattu. Monet saattavat vierastaa sijoittamisen vaatimaa pitkäjänteisyyttä, mutta sijoittamalla hajautetusti, on rahaa kuitenkin helpommin irrotettavissa äkillisiin tarpeisiin kuin tilanteessa, jossa kaikki varallisuus on sidottu asuntoon.

Säästämis- ja sijoitusintoa Suomessa voi edistää joko pelottelemalla eläkejärjestelmämme synkillä näkymillä tai tarjoamalla porkkanaa ja kasvattamalla kiinnostusta ja lisäämällä tietoa sijoittamisesta ja säästämisestä positiivisen kautta. Myös talousosamisen edistäminen kouluissa on ensiarvoisen tärkeää, samoin kuin säästämisen ja sijoittamisen esiin tuominen laajemmin yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Yhteiskunnallinen keskustelu taloustaitojen merkittävyydestä ja naisten sijoittamisesta on Suomessa viimein aktivoitunut ja tuottaa varmasti tuloksia lähitulevaisuudessa. Kenties seuraavalla kerralla, kun toteutamme kyselyn suomalaisten parissa, yhä useampi suomalainen ilmoittaa säästävänsä ja sijoittavansa rahojaan, ja suomalaisten taloudellinen mielenrauha on kohonnut vähintään muiden Pohjoismaiden tasolle.

Lue lisää suomalaisten taloudellisesta mielenrauhasta
www.danskebank.fi/taloudellinenmielenrauha

Danske Bank A/S
Suomen sivuliike
Televisiokatu 1, PL 1243
00075 DANSKE BANK
www.danskebank.fi